

(Време, 11.3.2010)

Од оних социјалиста који су сада део власти, неко Милошевићеву фотографију држи на зиду, неко ритуално једном годишње оде до Пожаревца, а једни и други се труде да Милошевића што ређе помињу, али сви истичу да добро сарађују и лако се договарају са онима са којима сада власт деле.

У данима после смрти Слободана Милошевића изгледало је да је с њим отишло и његово наслеђе. Изјаве његових сарадника за које се чинило да припадају неком другом времену, трагикомична представа од сахране, не баш претерано жалосна атмосфера у којој је борба за Милошевићево место на челу урушене партије почела и пре него што је покојник закопан, све то упућивало је на закључак да се на политичкој сцени више неће појавити нико и ништа што би поново оживело све оно што је умрло с Милошевићем.

Четири године касније, повремено се чини као да је Слободан Милошевић пензионисан, али жив и присутан. У врху државе, на важним позицијама, приличан је број оних с којима је блиско сарађивао, а чак и његови некадашњи противници, како је доскора често истицао Милошевићев наследник на челу СПС-а Ивица Дачић, говоре о истим проблемима као и Милошевић, понекад и истим језиком. Додуше, чланови СПС-а који су сада у власти углавном не говоре оним језиком који су користили док су били поред Милошевића.

БОРБА ЗА НАСЛЕЂЕ: Чинило се да они који су у СПС-у остали до тренутка када је Милошевић умро и немају баш око чега да се отимају, али они тако очигледно нису мислили. Док је СПС таворио на рубовима власти задовољавајући се појединим директорским местима добијеним за подршку мањинској влади Војислава Коштунице, унутар партије кључао је сукоб између оних који би се могли назвати "мека струја", оличених у Ивици Дачићу, тада формалном шефу партије, и "тврде струје", потпомогнуте наредбама и саветима који су стизали од Милошевића из Хага. Сукоб је ескалирао после Милошевићеве смрти, уз размену тешких речи и оптужби кога је Милошевић подржавао и ко га је заиста издао, углавном између Дачића и Милорада Вучелића. У интервјуу за "Пресс" Ивица Дачић тада каже: "Милошевић се још није ни охладио, а он већ креће у кампању. Толико о његовом поштовању мртвог председника. Испада да се боримо за тестамент као Топаловићи. Ја то не желим да радим." Дачић је ипак победио децембра 2006. на изборима за председника СПС-а, испред Милорада

Вучелића, Зорана Анђелковића и Петра Шкундрића. Ни тада није изгледало да је СПС велика премија за победника. Партија на изборима у јануару 2007. осваја свега 16 посланичких места, а реторика обе супротстављене струје, бар у јавности, мање-више је иста, обе се куну у Милошевића и његово наслеђе.

ДОБИТНИЦИ: Много тога се променило после парламентарних избора одржаних 11. маја 2008. године. СПС је у коалицији са Партијом уједињених пензионера Србије и Јединственом Србијом освојио 7,58 одсто гласова и 20 посланичких места у Скупштини. Иако то можда није изгледало као импресиван резултат, испоставило се да је тих 20 места огроман потенцијал, који је после дугих и мучних преговора Дачић и те како материјализовао. СПС је са својим партнерима ушао у постизборну коалицију са листом За европску Србију. Нова влада је изабрана 7. јула.

Славица Ђукић-Дејановић, потпредседница СПС-а, изабрана је 25. јуна за председницу Скупштине. Славица Ђукић-Дејановић спадала је одувек у оне чланове СПС-а који су били одани Слободану Милошевићу. У СПС-у од почетка, била је уз партију и у њеним најгорим периодима, на пример током изборне крађе у Крагујевцу 1996, чији је била један од актера. Обављала је бројне важне дужности у партији, била републички и савезни посланик. Важила је за особу у коју је покојни Милошевић имао безгранично поверење. Била је присутна у вили Мир приликом хапшења 31. марта 2001, а многи тврде да јој припадају највеће заслуге за Милошевићеву мирну предају.

Поред политичког ангажмана, Дејановићева је лекар, експерт за психијатрију и неуропсихијатрију, редовни професор на Медицинском факултету у Крагујевцу и Медицинском факултету у Косовској Митровици, а о њеној каријери ван политике сви имају само речи хвале. На месту председнице Скупштине, Дејановићева делује као умерена и толерантна особа. Мада се у јуну прошле године није устручавала да седи међу Милошевићевим поштоваоцима на представљању збирке његових говора, и за некадашње противнике, данас коалиционе партнере, има само речи хвале. "ДС са Борисом Тадићем на челу једна је потпуно нова екипа у односу на ону из 2000. године, када смо били љути противници. Радује нас што је Тадићу левица у души."

У новој влади, председник СПС-а Ивица Дачић постао је заменик председника Владе и министар унутрашњих послова. Ако је ико у СПС-у заслужио место у новој власти, то је био баш Дачић. Преживео је силне унутарпартијске борбе, између осталог и Милошевићев покушај да га из Хага још 2003. искључи из партије. И не само преживео. Провео је партију кроз тешке године без директног учешћа у власти, и чекао прилику, која је дошла после избора 2008. Партија се ишчистила од најтврђих елемената, а неки

су омекшали тако што им је дат део колача у власти. На годишњој скупштини СПС-а у јулу 2009. донета је одлука да се партија реформише у странку модерне левице и социјалдемократске оријентације, СПС-у је потврђена кандидатура за чланство у Социјалистичкој интернационали. Дачић вредно обавља посао министра полиције са завидним резултатима, сарађује са свима, понекад једини има петљу да гласно каже непријатну чињеницу, као у случају слике Милана Недића у згради владе.

Из данашње перспективе, изгледа невероватно да је овај Дачић, присутан и на овогодишњем молитвеном доручку који је организовао амерички председник, онај исти који је, пошто је Факултет политичких наука завршио с просечном оценом десет, почетком деведесетих предводио младе социјалисте Београда. Противници су му се злобно смејали и звали га Мали Слоба, јер се трудио да и фризуром и ставом што више личи на Милошевића. У пару са колегом омладинцем Гораном Перчевићем, кога се мало ко данас сећа, храбро се супротстављао опозиционој аждаји. Перчевић је дискретно напустио политику на некој од историјских кривина и посветио се бизнису, а Дачић је наставио. Преко места портпарола странке и многих других важних положаја у странци, стигао је до данашњих функција, понашања и мишљења, који су онолико далеко од раних деведесетих колико су тада његови ставови били далеко од ставова његових политичких противника.

Уз Дачића и Дејановићку, кадрови СПС-а нашли су се и на другим важним позицијама, Петар Шкундрић је министар рударства и енергетике у новој влади. Шкундрић је редовни професор Технолошко-металуршког факултета Универзитета у Београду, био је један од оснивача и први генерални секретар СПС-а. Из партијског врха повукао се још 1992. године, тако да се о њему у јавности дуго није ништа чуло, али они старији памте шта је и како је причао почетком деведесетих. А причао је о "унутрашњим непријатељима" тако да је покојни Богдан Тирнанић тих година написао: "Да ми неко хоће дати оног Шкундрића, једном када све ово прође. Не бих ја, али обећао сам деци." По састављању владе причало се да је избор Шкундрића био Дачићев покушај да умири тврдо страначко језгро нервозно због договора са демократама. А ни Шкундрић се није много опирао. Мада је у предизборној кампањи захтевао да се "са жутима никако не иде у коалицију", касније је рекао да се одазвао позиву партије и да жели својим знањем и искуством да помогне "да се на најбољи могући начин афирмише политика СПС-а." Шкундрић је у име СПС-а састављао и Декларацију о помирењу коју су СПС и ДС потписали у октобру 2008. (види оквир). Као министар пуно ради и у име државе потписао је до сада многе важне међудржавне уговоре из области енергетике, једне од најважнијих грана српске привреде. Изабран је и за председника скупштине акционара НИС-а, али ће једне од функција можда морати да се одрекне, ако се докаже да је у сукобу интереса, баш као и његов партијски колега Душан Бајатовић, посланик и директор Србијагаса.

Инжењер Милутин Мркоњић, један од оснивача СПС-а и данашњи потпредседник Главног одбора, једини је из групе Милошевићевих најближих сарадника (Милорад Вучелић, Драган Хаџи Антић, Богољуб Бјелица, Урош Шуваковић) који су ковчег са Милошевићевим телом дочекали на аеродрому, а који је данас у власти, на месту министра за инфраструктуру. Радио је деценијама на пројектима изградње саобраћајне инфраструктуре. Шеф Дирекције за обнову земље после НАТО бомбардовања постао је на позив Слободана Милошевића, тада је и зарадио надимак "три дана пре рока". Био је потпредседник Скупштине, на изборима за председника Србије, јануара 2008. године, освојио је око шест одсто гласова. Мада држи Милошевићеву слику у кабинету, и он углавном говори позитивно и у помирљивом тону о својим партнерима у власти, нарочито о председнику Тадићу, истичући да је време да се престане са причама о прошлости и да је најважније да се у земљи гради и ради.

Жарко Обрадовић, заменик председника СПС-а и члан ове странке још од њеног оснивања, министар је просвете. Обрадовић је обављао у странци и ван ње више функција, али раније није био експониран у првом ешалону. На мајским изборима 2008. био је кандидат коалиције окупљене око СПС-а за градоначелника Београда, и тврдио је да ће та коалиција од средстава намењених за мост преко Аде Циганлије изградити три моста.

Осим министарских места, социјалисти су попунили и многе друге важне и профитабилне позиције. Влада Србије је октобра 2008. поставила Душана Бајатовића, потпредседника Главног одбора СПС-а, за новог директора Србијагаса. Некадашњи партијски млади лав који је био оштар критичар војвођанских аутономаша еволуирао је у припадника реформске струје Ивице Дачића још за Милошевићевог живота. Бајатовић је и власник телевизије Мост, некад познате по приказивању порно-филмова и радикалних политичких емисија, а новинари и сарадници су га оптуживали за некоректан однос и рекетирање партијских кадрова.

ИМА СЕ, МОЖЕ СЕ: Бајатовић је 6. фебруара ове године уручио 6,5 милиона динара хуманитарне помоћи социјално угроженим породицама и здравственим установама. Он је тај новац добио као накнаду за чланство у Управном одбору Југоросгаса која месечно, по његовим речима, износи око 8000 евра. "Ми који имамо вишка треба да помогнемо онима који имају проблем у животу", рекао је Бајатовић тим поводом и додао да није желео медијску промоцију, али да се на наговор колега одлучио за то како би дао пример и другима да ураде нешто слично у времену кризе. Бајатовић је најавио да ће у октобру ове године као хуманитарну помоћ дати још најмање пет милиона динара.

Кандидати СПС-а су и на бројним другим директорским местима и функцијама. Директор ГСП-а је Радослав Николић, Зоран Предић је директор Београдских електрана, директор Сава центра је Драган Вучичевић. Бранко Ружић, председник Извршног одбора СПС-а и председник посланичке групе СПС–Јединствена Србија, члан је управе ФК Партизан. Зоран Анђелковић Баки, члан Главног одбора СПС-а, председник је Управног одбора Железница Србије. Анђелковић, директор Радио-телевизије С и бивши генерални секретар СПС-а, у Скупштини Србије је 26. марта 2006. замолио посланике "за минут ћутања за убијеног председника СПС-а, раније председника Србије и Југославије, Слободана Милошевића". Зоран Анђелковић је тог дана био председавајући јер се није појавио председник парламента Предраг Марковић. Нови председник Управног одбора ЈП-а Путеви Србије постао је Зоран Лилић, један од најближих сарадника Слободана Милошевића и први човек Савезне Републике Југославије од 1992. до 1997. године.

У међувремену, реторика социјалиста постепено се умекшавала. Приликом полагања венаца на гроб Милошевића прошле године, Бранко Ружић је рекао: "За грађане Србије и СПС 11. март је важан исто колико је 9. март, када су 1991. одржане демонстрације против Милошевића, важан за Србију и СПО, или колико је 12. март, када је убијен премијер Зоран Ћинђић, важан за Србију и ДС. Та три датума из последњих 18 година обележили су будућност Србије."

ГУБИТНИЦИ: Најекспониранији представници "тврдог крила" социјалиста више нису активни у тој партији. Милорад Вучелић, који је са важних позиција у СПС-у (и шире – био је директор РТС-а до 1995) падао и враћао се више пута још у време Милошевића, ненадано је политички живнуо као председник одбора за сахрану, а на то место га је одредила Милошевићева породица. Када је од Дачића поражен у борби за место председника странке, Вучелић је остао члан Главног одбора, али су односи са руководством били хладни.

Пре избора 2008. Вучелић је објашњавао своје страхове о могућој будућој коалицији са ДС-ом, наводећи да је "на седмом конгресу СПС-а донет јасан став да партија не може бити за дивљи капитализам а промене у руководству СПС-а воде ка томе...". Убеђени левичар, кога су безброј пута прозивали због материјалног стања и мутних посредничких послова са цигаретама током дивљих деведесетих, борбу против дивљег капитализма наставио је у Покрету социјалиста, основаном 15. јула 2008. Идеја за оснивање покрета је потекла од Александра Вулина, Милорада Вучелића и академика Михаила Марковића, који је преминуо ове године. Вучелић је данас главни и одговорни уредник недељника "Печат", који је на трагу идеологије Покрета српских социјалиста.

Драган Хаџи Антић, бивши главни и одговорни уредник "Политике" који је из ње буквално побегао 5. октобра 2000, један је од оних који није активан на политичкој сцени. Истина, у октобру 2007, када је Скупштина усвојила декларацију којом се осуђује блокада Кубе од стране САД, појавио се у Скупштини са амбасадором Кубе.

"Председник сам компаније 'Трећи миленијум' која заступа кубанске интересе у економији, култури и спорту за територије Србије, Црне Горе и региона", објаснио је тада своје присуство у Скупштини, и нагласио да седам година ради на развијању односа између Кубе, Србије и Црне Горе. Хаџи Антић се појавио у Палати правде 27. априла прошле године са својим пријатељем Сретеном Јоцићем (Јоцом Амстердамом), који је приведен под сумњом да је умешан у убиство Иве Пуканића, власника загребачког листа "Национал". Јоцић је приведен из куће у Толстојевој 33, где са породицом живи. Кућа иначе припада породици Милошевић, а Хаџи Драган Антић, пријатељ породице, изјавио је за "Политику" да Јоцић не изнајмљује стан, нити икоме плаћа за боравак у том објекту, и додао да детаље у вези са изнајмљивањем "знају они који треба да буду упознати са тим". Издавачка кућа "Трећи миленијум", чији је главни уредник Хаџи Драган Антић, издаје књиге Мирјане Марковић.

Многи заборављени асови СПС-а су у удружењу "Слобода" (попут Уроша Шуваковића, Богољуба Бјелице, Горице Гајевић...). Неки су у бизнису, неки у садашњој власти на мање истакнутим позицијама, неки попут Живадина Јовановића, бившег министра иностраних послова, пензионерске дане посвећују чланцима и предавањима о геополитици.

Чланови породице Милошевић одавно нису у Србији. Марко Милошевић је отишао још после 5. октобра 2000. године, Мирјана Марковић 23. фебруара 2003. Прича се да су у Русији и да су тамо такође добили политички азил. Марија Милошевић се после Милошевићевог одласка у Хаг преселила у Црну Гору и од тада се у Србију није враћала. Поред бројних прича, без званичне потврде, о умешаности у тешки криминал (Мира у убиства Славка Ђурувије и Ивана Стамболића, шверц цигарета, као и Марко), конкретне тужбе које их прате делују прилично бизарно. Мирјана Марковић је оптужена да је утицала да дадиља њеног унука добије стан од 45 квадрата, Марко да је 2000. малтретирао пожаревачке "отпораше"; Марија је у септембру 2002. осуђена на осам месеци затвора, условно на две године због тога што је пуцала приликом хапшења Слободана Милошевића и због неовлашћеног поседовања оружја; тужба против целе породице постоји због откупа куће на Дедињу. Мирјана Марковић повремено пише за поједине новине у Србији, и изјављује да, као ни Марко, не намерава да се икада врати у земљу.

Чини се да су кадрови СПС-а лепо прегурали и време када на власти нису били. Добро су збринути по свим питањима, силне оптужбе опозиције током деведесетих нису добиле

законски епилог, о ратовима и осталом судиће историја. А ни будућност не делује лоше. Социјалисти сада имају искуства власти, силаска са власти и повратка у њу; не занима их превише идеологија (ако их је уопште и оних година занимала), склони су прагматизму; њиховом повратку кумовали су и они који су их са власти срушили, што заборављајући да народу помену муке и проблеме који их чекају и после одласка социјалиста, што понашањем које изазива револт и чини да сећања на деведесете бледе. Ни оним социјалистима који су од власти отпали не недостаје, чини се, ништа, бар не материјално. Други проблем је клета сујета и осећај моћи коју власт и политика носе, без које би вероватно и Милорад Вучелић мирно и неометано уживао у плодовима свог вишегодишњег рада, уместо што се бори за права потлачених и сиромашних.

Од оних социјалиста који су сада део власти, неко Милошевићеву фотографију држи на зиду, неко ритуално једном годишње оде до Пожаревца, а једни и други се труде да Милошевића што ређе помињу, али сви истичу да добро сарађују и лако се договарају са онима са којима сада власт деле. Милошевић би, да је којим случајем жив и слободан, вероватно био ужаснут претераном блискошћу својих сарадника и некадашњих противника. А можда би, у духу промена, седео на челу неког министарства или уносне фирме и уживао у предностима кохабитације, мирно чекајући пензију.